

JODIHANFÁPMU OAHPAHEADDJEPROFEŠUVNNA OVÁNAHTTIMIS?

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid
ovdáneapmi ja hástalusat

Čuovvolahttinjoavkku raporta Máhttodepartementii

RAPORTA NR. 3

2013

Čeahkkáigeassu

Rekrutteren ja oahpu čadaheapmi

Rekrutteren vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide vuorjá čuovvolahttinjoavkku garrasit. VUO-studeantalogu lassáneapmi lea unnit go našunála studeantalogu lassáneami, ja seammás leat ollugat geat heitet oahpus. Čuovvolahttinjoavku maiddá fuolastuvvá ášahusaid dihte, mat fáallet viiddis fágafálaldaga seammás go rekrutterejit unnán studeanttaid. Mii cuiggodit dan ahte muhtun ášahusat válljejit čadahit fágafálaldagaid vaikko studeantajoavkkuin leat unnit go vihtta studeantta, ja mii ballat ahte dát unnida studeanttaid vejolašvuodaid oažžut fálaldaga mii deavdá lánkaásahusa gáibádusaid sihke ovttasbargonávccaid ovdánahttimii ja čanasteapmái dutkanaktiivvalaš fágabirrasii. Go leat unnán studeantta ja stuora heaitinoassi seammás go fállujuvvo viiddis fágafálaldat, de dat sáhtta áiggi mielde váikkuhit vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide ekonomalaš ceavzilvuhtii.

Go lea unnán studeantamobilehta, maiddá regiovnnaid siskkobealde, de fertejit ášahusat vuoruhit gávdnat buriid čovdosiid fágaide main leat unnán studeantta. Dás lea bargujoahkin dehálaš. Čuovvolahttinjoavku oaidná buriid tendanssain, ovdamearkka dihte das mo UH-nett Vest lea čovdán bargujoahkima geabbilis oahpahusvugiiguin, ja mii bivdit buot regiovnnaid nannet bargujoahkinčovdosiid ovdánahttima. Bargujoahkinčovdosiin ferte seammás čadaáigge bargat kvalitehtasihkkarastimiin reformma válđoáigumušaid ektui, ja sihkkarastit interaktivehta.

Čuovvolahttinjoavku fuomášuhtta vel ahte odđa oahppan oahpaheddjiid fágaviidodat sáhtta šaddat beare gárži. Mii háliidit fuomášuhttit ahte lea regiovnnaid ovddasvástádus fállat buot vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppofágaid regiovnnaid siskkobealde. Dát dilli lea earenoamáš váilevaš amasgielain ja biebmui ja dearvvašvuodafágas, muhto maiddá eará praktihkalaš-estehtalaš fágain.

Dutkanvuđot vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu

Jearahallaniskkkadeapmi mii čadahuvvui guđa ášahusa studeanttaid ja fágaoahpaheddjiid gaskkas, čájeha ahte dutkanvuđot oahpaheaddjeoahpu ovdánahttimis dáhpáhuvá ollu. Sihke studeantta ja oahpaheaddjit muitalit odasmahttojuvvon lohkanmeriid birra, main deattuhuvvo odđa dutkan, ja ahte studeantta ohppet dutkanmetodaid ja ieža čadahit praksisii guoskevaš dutkanprošeavttaid. BA-barggu sisafievrrideapmi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu lea leamaš dehálaš odasteapmin oahpuin. Lea eanet eahpečielggas mo oahpahushárjehallan nanne gealbudahttima dutkanvuđot ámmátčadaheapmái, ja Čuovvolahttinjoavku fuomášuhtta dárbbu ovttasbargat hárjehallanskuvllaiguin dutkamiin, mas leat mielde sihke hárjehallanoahpaheaddjit ja studeantta. Lea maid dárbu loktet “dutkanvuđot ámmátčadaheami” prográmmadássái, ja fágaidrastideaddji perspektiivvas geahčadit fágaid vai oažžut ovdan mo buot fágat leat mielde studeanttaid gealbudahttimis ja makkár ovddasvástádus juohke fágas lea studeanttaid gealbudahttimis.

Muhtun ášahusain leat hui unnán bargit geain lea vuosttašgelbbolašvuhta, geat oahpahit

VUO-studeanttaid, ja orru leame nu ahte buot oahppoásahusain leat unnán bargit geain lea alimus gelbbolašvuohta geat oahpahit BA-dásis. Várrejuvvon áigi dutkamii ja oktilis dutkanáigi orru leame stuora hástalussan mángga ásahusa bargiide. Oahppoásahusat gos lea hui unnán dutkanáigi fágabargiide berrejit árvvoštallat vejolašvuođaid almmuhit earenoamáš ruhtadeami nannen dihte profešuvdnii guoskevaš dutkama.

Čuovvolahttinjoavku lea ovdal fuomášuhtán dárbbu ásahit VUO-guoskevaš stipendiáhitta- ja postdoktorvirggiid sihkkarastin dihte fágaoahpaheaddjerekutterema. Dát dárbbu ii leat unnon.

Mánggakultuvrralaš perspektiivvat

Čuovvolahttinjoavku oaidná ollu buori mii guoská mánggakultuvrralaš perspektiivvaide vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid ovdáneamis. Ásahusat árvvoštallet dán fáttá hui dehálažžan, ja buot studeanttat čájehit positiivvalaš guottuid go mii deaivvadit singuin. Oahpaheaddjeoahpuid oahpahusbargoveagas leat muhtumat geat čađahit dutkama dán dutkanviidodagas, ja mii deaivvaimet ollu ángiris fágaoahpaheddjiid geat muitaledje mo sii barget mánggakultuvrralašvuođa fáttáin.

Mii oaivvildit ahte hástalussan dás lea addit mánggakultuvrralaš perspektiivvaide dan sajádaga maid lánkaásahus lea mearridan ahte dain galgá leat, ja dagahit dáid fáttáid lunddolaš ja dábálaš oassin buot studeanttaid barggus. Dás oaidnit mii buriid ovdamearkkaid das mo muhtun dárogielfága birrasat nákkejit integreret dárogiela nubbingiellan stuora oassin dárogielfágas.

Odđa lánkaásahus bohtá gáibidit odđa gelbbolašvuođahuksema oahppoásahusaid fágabargiin, ja lea sihke jodiheaddjeovddasvástáduš ja ovttaskas bargi ovddasvástáduš áimmahuššat dán. Ásahusat fertejit bearráigeahččat ahte prográmmaid siskkobealde lea dat gelbbolašvuohta mii dárbbušuvvo vai nagodit čuovvut lánkaásahusa mearrádušaid, ja fágabargit fertejit ieža oahpásnuvvat odđa dieđuide ja addit dieđuid gelbbolašvuođadárbbuid birra jodiheaddjiide.

Čuovvolahttinjoavku deattuha ahte muhtun ásahusat eai oro vuos gávdnan buriid čovdosiid VUO 5-10-studeanttaide geat eai leat válljen dárogiela. Go rapporterejuvvo dárogiela nuppi giela hárrái eará fágain go ieš dárogielfágas, de dát čujuha seamma guvlui – dáin studeanttain šaddá beare heajos vuodđu oahpahit ohppiid geain lea eará gielalaš duogáš.

Oahpaheapmi sámi áššiin

Čuovvolahttinjoavku lea fuolastuvvan go muhtun ásahusain orrot váilume bajit dási doaimmat/strategiijat das mo sihkkarastit ahte studeanttat duođas ožžot oahpahusa dain ulbmiliin mat leat mearriduvvon lánkaásahusas. Eanas ásahusat rapporterejit ahte sin mielas lea dehálaš áhahussii ahte studeanttat ožžot oahpaheami sámi áššiin. Min iskkadeapmi čájeha liikká ahte lea oalle soaitáhagas ja ovttaskas olbmuid duohken man ollu fágaoahpaheaddjit duođas deattuhit dáid áššiid oahpahusas. Okta oassi studeanttain maid muitalit iskkadeamis

ahte sii eai leat ollen ge ožžon oahpahusa sámi áššiid birra. Dasa lassin orru nu ahte ollu ásahusat unnán nákkejit atnit láhkaásahusa stivrenreaidun oahpahusas.

Jus dát galgá menestuvvat fertejit ásahusat ráhkadit vuogádagaid maiguin sihkkarastet ahte našunála njuolggadusat čuvvojuvvojit beroškeahtá makkár fágaid studeantaid välljejit ja geat ain áiggis áigái oahpahit fágas. Dát ferte maid dahkkot beroškeahtá makkár geográfalaš regiovnas ásahus lea.

Sisaheiveheapmi – hivvodat ja hástalusat

Čuovvolahttinjoavku árvoštallá sisaheivehanáššiid hivvodaga oalle unnin našunála dásis, ii ge oainne sisaheivehanáššiid stuora hástalusain vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin dál. Ásahusat main leat ollu sisaheivehanáššit čovddeckeahtá, berrejit ohcat čovdosiid ovttrasáđiid eará ásahusaiguin iežaset regiovnas. Láhkaásahusa § 5 vuodul sáhtá maid čielggadit ollu dain hástalusain maid ásahusat čujuhit.

Mii háliidit liikká muittuhit daid gáibádusaid maid láhkaásahus bidjá hárjehallanoahpahussii: “Hárjehallanoahpahusa viidodat galgá leat unnimustá 100 beavvi oktii buot 4 jagi badjel: guokte vuosttaš oahppojagi unnimustá 60 beavvi oktii buot, ja guokte mañimus oahppojagi unnimustá 40 beavvi oktii buot”. Mii oaivvildit dán vuodul ahte ii leat vejolaš spiehkastit láhkaásahusa gáibádusas 100 beavvi hárrái.

Čuovvolahttinjoavku oaidná viidáseappot internašunaliserema mávssolaš oassin vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin, ja mii bivdit dan dihte Máhttodepartemeantta árvoštallat dárbbu sáddet dárkkuhančállosa mii guoská olgoriikka lonohallanoahpuid ja fágaoahpuid sisaheiveheapmái, vai sihkkarastit geabbilis čovdosiid.

Iskkadeapmi mii guoská matematihkkafága ceavzimii

DBH statistihkka čájeha ahte “ii ceavzán”-proseanta ii leat earenoamáš stuoris vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin eará oahpuid ektui. “Ii ceavzán”-proseanta eanas áigge rievddada gaskal 5-20 %. Našunála dásis VUO 1-7- ja VUO 5-10- oahpuin lei “ii ceavzán”-oassi 16 % giđdat 2012. Goitge čájehuvvo ahte lea hástalusain

- ahte muhtun ásahusain čađaáigge lea vuollegis “ii ceavzán”-proseanta, seammás go dát proseanta čađaáigge lea allat eará ásahusain
- ahte árvosániid addimis lea stuora variašuvdna ásahusaid gaskkas

Vai oážžut buoret ipmárdusa “ii ceavzán”-proseantta variašuvnnas, de välljiimet guokte sullii ovttá stuoru ásahusa main lei stuora erohus “ii ceavzán”-proseanttas. Min guorahallamat čájehedje ahte Stavanger universitehtas jámma lea alla “ii ceavzán”-proseanta ja Vestfold allaskuvllas jámma lea vuollegis “ii ceavzán”-proseanta. Dát guokte ásahusa čađahedje guovttebeaivásaš čoagganeami, mas lágidedje midjiide raportta.

Čuovvolahttinjoavku oaidná dán raportta nanu beallin ahte dat čájeha makkár kompleksitehta lea čadnon “ii ceavzán”-proseantta čuolbmagažaldagaid. Guovddáš guorahallanboadus dás lea ahte dán guovtti ásahusas lea sullii seamma stuora oahppoeangaprodukšuvdna

matematihkas, vaikko ásahusat DBH loguid vuodul orrot leame hui guovtteláganat ceavzinproseantta hárrái. “Ii ceavzán”-statistihkka ii čájjet erohusaid studeanttaid heaitinproseanttas ii ge čájjet galle studeantta eai čađat eksámena. Dan dihte fertte leat hui várrogas go geavaha statistihka ceavzima hárrái.